

AFET YÖNETİMİ VE GÖNÜLLÜLÜK

CENAY BABAOĞLU

SETA | ANALİZ

OCAK 2024 · SAYI 403

AFET YÖNETİMİ VE GÖNÜLLÜLÜK

CENAY BABAOĞLU

COPYRIGHT © 2024

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik [fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.] yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SETA Yayınları

ISBN: 978-625-6583-21-4

Uygulama: Said Demirtaş

Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43

34050 Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE

Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410

Washington D.C., 20036 USA

Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99

www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY

berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM

Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
AFET YÖNETİMİ VE GÖNÜLLÜLÜK	9
TÜRKİYE'DE GÖNÜLLÜLÜK	11
TÜRKİYE'DE AFET YÖNETİMİNDE GÖNÜLLÜLÜK	13
SONUÇ	15

CENAY BABAÖĞLU

Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun olmuştur. Lisansüstü çalışmalarını aynı üniversitede kamu yönetimi alanında tamamlamıştır. Bu dönemde Bremen, Berlin ve Üsküp'e iki yıl süreli akademik araştırma ziyaretleri gerçekleştirmiştir. Dijitalleşme alanında doktora sonrası araştırmasını 2022'de İtalya Catania Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Sırasıyla Hacettepe Üniversitesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi'nde görev yapmıştır. 2020-2024 arasında e-öğretim sistemleri alanında danışmanlıklar yapmış, 2021-2024 döneminde The Association for Middle Eastern Public Policy and Administration (AMEPPA) yönetim kurulu üyesi olarak görev almıştır. Halihazırda Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesi, SETA Vakfı'nda siyaset araştırmacısı olarak görev yapmaktadır. Yönetim ve dijitalleşme, sivil toplum, kamu politikası uygulamaları ve yerel yönetimler gibi alanlara odaklanan çalışmaları bulunmaktadır.

ÖZET

Bu analizde bütünleşik afet yönetiminin bütüncül bakışı üzerinden iş birliğine dayalı bir yönetim modeli kapsamında Türkiye’de afet yönetimi ve gönüllülük ilişkisi ele alınmıştır.

6 Şubat 2023’te meydana gelen Kahramanmaraş depremleri, afetlerin ne kadar yıkıcı olabileceğini gösteren kötü bir anı olarak tarihteki yerini almıştır. “Asrın felaketi” yalnızca on bir ilimizde değil, Türkiye’nin tamamında derin etkilere ve sonuçlara neden olmuştur. 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi sonrasında değişen ve son yirmi yılda bütünleşik afet yönetimi anlayışında kurumsallaşan Türkiye’nin afet yönetimine yönelik yaklaşımı, önleyici tedbirlere ağırlık veren bir anlayışla yeniden biçimlenmektedir. Bu kapsamda öne çıkan dirençli şehirler oluşturulması fikrinin yanında afet süreçlerine yönelik hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarında destekleyici modellerin geliştirilmesine de devam edilmektedir. Bu kapsamda afet yönetiminde sivil unsurları daha fazla dahil eden afet yönetimi ve gönüllülük başlığı önem kazanmaktadır.

Afet yönetiminin dinamik yapısı ve gönüllülük çalışmalarının tüm dünyada artan etkisi nedeniyle bu analiz kapsamında, gönüllülüğün afet yönetiminde nasıl bir rol oynadığı değerlendirilmiştir. Bu rolün ülkemizdeki yansımalarını ortaya koyabilmek adına Türkiye’deki gönüllülük çalışmaları ele alınmış, afet yönetimi bağlamındaki gelişmeler ve AFAD tarafından yürütülen AFAD Gönüllülük Sistemi’nin yapısı ve işleyişi incelenmiştir.

GİRİŞ

Türkiye'nin fay hatları üzerinde yer alması ve hatta yalnızca depremler değil yangınlar, seller ve çığlar gibi pek çok afete maruz kalan bir coğrafya olması nedeniyle afet yönetimi, ülkenin en önemli gündem maddelerinden birisidir. Yakın dönemde yaşanan büyük depremler bu önceliğin ne derece elzem olduğunu göstermektedir. 1999 Marmara Depremi sonrasında güncellenen mevzuat, toplumsal bilinç ve idari yapılanma 6 Şubat 2023'teki Kahramanmaraş depremleri sonrasında yeniden irdelenmektedir. On bir ilde 14 milyon insanın etkilendiği, yaklaşık 2 trilyon Türk lirası maliyetin hesaplandığı bu depremler sonrasında afet yönetimine dair yeni başlıklar ele alınmaktadır.

Bu tarz felaketlere karşı sürekli tedbirli olmak ve zararları azaltacak önlemleri almak için afet yönetimi alanındaki her türlü yenilik ve gelişme takip edilmektedir. Güncel gelişmeler ışığında afet yönetimi ele alındığında bu alandaki en önemli “yeniden” keşiflerden

birisi sivil kaynakların afet yönetim sistemine dahil edilmesidir. Dolayısıyla “yeni kaynaklar” olarak sivil toplum unsurlarının afetlerle mücadeledeki rolünü ve bu mücadelenin yalnızca kamusal aktörlerin görevi olmadığını ortaya koymak gerekmektedir.

Türkiye Afetlerle Mücadele Planı'na göre stratejik görülen alanlarda merkezi teşkilatın daha fazla önem kazandığı, ayrıca tüm süreçlerde yerel yönetimler ve sivil toplum unsurları arasındaki iş birliklerine vurguların yapıldığı görülmektedir.¹ Bu bağlamda yürürlükte olan 5393 sayılı Belediye Kanunu incelendiğinde belediyelere, afet yönetimi bağlamında; “yangın, sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla beldenin özelliklerini de dikkate alarak gerekli afet ve acil durum planlarını yapar, ekip ve donanımı hazırlar” şeklinde rol verildiği görülmektedir.² Yine 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda da büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerine doğal afetlerle ilgili planlamaları ve diğer hazırlıkları yapma görevi verilmektedir.³ Adı geçen planların hazırlanmasında, il ölçeğinde yapılanların dikkate alınması ve ilgili merkezi yönetim ile diğer tarafların görüşlerine başvurulması esas alınmaktadır. Belediyeler açısından ifade edilen sorumlulukların daha çok koordinasyon sağlama temelli veya yardımcı bir birim olarak konumlandırıldığı anlaşılmaktadır.⁴

1 “Türkiye Afet Müdahale Planı”, AFAD, (2014), https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf, (Erişim tarihi: 29 Ocak 2024).

2 “5393 sayılı Belediye Kanunu, Madde 53”, *Resmî Gazete*, Sayı: 25874, 13 Temmuz 2005, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf>, (Erişim tarihi: 29 Ocak 2024).

3 “5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Madde 7”, *Resmî Gazete*, Sayı: 25531, 23 Temmuz 2004, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5216.pdf>, (Erişim tarihi: 29 Ocak 2024).

4 Murat Acar ve Deniz Yücel Çağdaş, “Endüstri Devriminin Işığında “Afet 4.0”, *Dijital Dönüşüm Trendleri*, ed. Ela Sibel Bayrak Meydanoglu, Müge Klein ve Dilek Kurt, (Filiz Kitabevi, İstanbul: 2019), s. 235; Murat Yaman ve Erkan Çakır, “Dijitalleşen Dünyada Akıllı Afet ve Acil Durum Uygulamaları”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 2, (2018), s. 1129.

Öte yandan afet yönetiminde tüm kaynakların etkin bir şekilde kullanılabilmesi için sivil aktörlerin ve gönüllü çalışmaların sisteme entegre edilmesi gerekmektedir. Gönüllülük, özellikle son yirmi yıldır pek çok ülkenin gündeminde üst sıralarda yer alan, sivil toplumun güçlendirilmesi açısından önemli bir politika başlığı olarak takip edilen bir konudur. 1980'lerden sonra değişen politik, ekonomik ve siyasal atmosferde sivil toplum alanı hızla güç kazanmaya başlamıştır. Türkiye'nin de dahil olduğu bu akımda, sivil toplum kuruluşlarının (STK) ve üyelerinin sayısı hızla artmıştır.⁵ Bu konunun ne kadar önemli olduğu Kahramanmaraş depremlerinde bir kez daha ortaya çıkmış, yürüttükleri faaliyetlerle sivil toplum unsurları olan vakıflar, dernekler, platformlar ve gönüllü vatandaşlar bu büyük felaketle baş etmek ve yaraları sarmak için çabalamışlardır. Dolayısıyla bu analizde bütünlük afet yönetiminin bütüncül bakışı üzerinden iş birliğine dayalı bir yönetim modeli kapsamında Türkiye'de afet yönetimi ve gönüllülük ilişkisi ele alınmıştır.

AFET YÖNETİMİ VE GÖNÜLLÜLÜK

Afetler; fiziksel çevrede doğanın kendi döngüsü içerisinde doğal yahut yapay biçimde meydana gelen veya insan kaynaklı olarak ortaya çıkan olaylar nedeniyle can ve mal kayıplarının ortaya çıkma durumudur.⁶ Küresel ölçekte afet yönetim modelleri incelendiğinde tek bir doğrunun olmadığı görülmektedir. Ülkelerin yönetim yapılarına bağlı olarak merkezi ya da yerel ölçek-

lerde farklı afet yönetim modelleri öne çıkabilir. Buna karşın afetlere bakış açısında dört aşamalı bir süreçten bahsedilebilir.

Güncel gelişmeler ışığında afet yönetimi ele alındığında bu alandaki en önemli "yeniden" keşiflerden birisi sivil kaynakların afet yönetim sistemine dahil edilmesidir.

Bütünlük afet yönetimi dört temel bileşenden oluşmaktadır: (i) risk hesaplama ve zarar azaltma, (ii) hazırlık, (iii) müdahale ve (iv) iyileştirme. Bu aşamalar birbirini tamamlayan ve bütüncül bir biçimde geleneksel afet yönetiminde gözden kaçan tüm boyutları ele almaktadır.⁷ Yine afet yönetimi açısından bir diğer ortak nokta farklı yönetim kademelerinde ağırlık kazanan bir mücadele yöntemi benimsense de tüm kaynakların eş güdümünde bir yönetim anlayışının zorunlu olmasıdır. Afetlerin çok boyutlu ve karmaşık yapısı nedeniyle hem merkezi hem yerel yönetimlerin birlikte hareket etmesi ayrıca özel sektör ve sivil alanın iş birliği içerisinde olması gerekmektedir. Yani çok düzeyli yönetim unsurları ve ulusal/uluslararası tüm kaynaklar sürece dahil edilmelidir. Özellikle STK'lar ile iş birliğinin ve gönüllülük potansiyelinin sürece entegrasyonu önem arz etmektedir.

Afet yönetim sürecinde sivil unsurlar dikkate alındığında iki boyut öne çıkmaktadır. Bunlar; örgütlü sivil yapılar olarak STK'lar ve birey odaklı gönüllülerdir. Afetler, farklı biçimlerde karşılık bulan gönüllülük mekanizmasının en iyi işlediği alanların başında yer almaktadır. Özellikle afet öncesi, anı ve

5 Jonathan P. Doh ve Terrence R. Guay, "Corporate Social Responsibility, Public Policy, and NGO Activism in Europe and the United States: An Institutional-Stakeholder Perspective", *Journal of Management Studies*, Cilt: 43, Sayı: 1, (2006), s. 47-73; Seyfettin Aslan, "Türkiye'de Sivil Toplum", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 31, (2010), s. 260-283.

6 Ali Tolga Özden, "Yerel Topluluklarda Afet Bilinci Oluşturulması: Türkiye-Japonya Karşılaştırılması Üzerinden Afet Kültürü Tartışması", *Afetlerle Kalkınma: Tecrübeler, Politikalar ve Beklentiler*, ed. Murad Tiryakioğlu, (Efil Yayınevi, Ankara: 2016), s. 110.

7 Yokohama Strateji Belgesi (1994), Hyogo Protokolü (2005-2015); Sendai Çerçeve Planı (2015-2030); İrfan Macit, "Bütünlük Afet Yönetiminde Sendai Çerçeve Eylem Planının Beklenen Etkisi", *Artvin Çoruh Üniversitesi Doğal Afetler Uygulama ve Araştırma Merkezi Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 1, (2019), s. 179-183.

sonrasında, gönüllülerin varlığı önem kazanmaktadır. Kitlesel ve bireysel düzeylerde gönüllülük mekanizmasının harekete geçirilmesi hem kapasite artışını hem de devlet-vatandaş iş birliğini sağlamaktadır. Bu noktada gönüllülük mekanizmalarının aksayan ve yetersiz yönleri iyileştirilerek daha etkin hale getirilmesi çabası önem kazanmaktadır.⁸

Bu iş birliği modeli, bütünleşik afet yönetiminin en önemli başlıklarından birisidir.⁹ Gönüllü faaliyetlere katılan bireyler kimi zaman faaliyet konusuyla bağlantılı olarak eğitimler alarak bu alanda görev üstlenirler. Özellikle afetlerle mücadele kapsamında bu eğitim faaliyetleri, doğrudan fayda olarak sahaya yansımaktadır. Öte yandan kimi zaman ise afet durumlarında eş güdümlü çalışmalarında, yardımların dağıtımında ve özel eğitim gerektirmeyen diğer hizmetlerin görülmesinde de gönüllüler katkı sunmaktadır.

Gönüllü faaliyetler farklı alanlarda ya da farklı kurum ve kuruluşlarda gerçekleştirilebilen faaliyetlerdendir. Gönüllülük; rızaya ve onaya dayanan, bir ev sahibi kurum bünyesinde gerçekleştirilen, ücret karşılığı olmayan, planlanmış ve belirli bir programa bağlanmış düzenli faaliyetler bütünüdür. Gönüllülük için farklı ülke örneklerinde yaş, vatandaşlık ya da oturma izni, adli sicil ve istihdam durumları, fiziksel koşullar ve bazı

hassas gruplara (çocuklar, engelliler, yaşlılar) yönelik özel şartlar olmak üzere farklı kriterler öngörülmüştür. Bu kapsamda; sosyal, kültürel, sportif, pedagojik, çevre odaklı, turistik, hak odaklı, afet ve acil duruma yönelik faaliyetler gibi başlıklar örnek olarak verilebilir. Farklı ülkelerde bireyler; yoksullukla mücadele, hassas gruplara yönelik hizmet sunma, sağlık, sosyokültürel faaliyetler ya da eğitim gibi başlıklarda hizmet verme, çevrenin korunması, afetlerle mücadele ya da toplumsal uzlaşmayı sağlamak amaçlarıyla gönüllülük faaliyetlerine katılmaktadır. Bu faaliyetler hem bireyler hem toplumlar için refah artışına katkı sunarken toplumsal gelişim adına da fayda sağlamaktadır.¹⁰

İstatistiklere (FTE) bakıldığında 2014 itibarıyla üçüncü sektörde 28 AB ülkesinde 29,1 milyon kişi tam zamanlı olarak faaliyet yürütmektedir. Bu rakam AB iş gücünün yüzde 13'üne denk gelmektedir. Bu grubun 16 milyonu ise gönüllü kapsamında faaliyet yürütmüştür.¹¹ Türkiye açısından ise özellikle son yirmi yılda sivil alanın daha özerk bir hareket alanına kavuştuğu söylenebilir. Örneğin Fransa'da 2018 verilerine göre 1 milyon 270 bin STK¹² bulunurken 2019'da 20 milyondan fazla kişi gönüllülük faaliyetlerinde bulunmuştur.¹³ Bunların 13 milyonu STK'larda, 4 milyon kadarı diğer kuruluşlarda ve geri kalanı da "doğrudan gönüllülük" diye adlandırılan,

8 Meltem İnce Yenilmez, "Afet Planlama ve Müdahalesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü ve Önemi", *Afetlerle Kalkınma: Tecrübeler, Politikalar ve Beklentiler*, ed. Murad Tiryakioğlu, (Efil, Ankara: 2016), s. 351-358; Gresi Sanje, "Afetlerle Kalkınmada Doğal Kaynak: Gönüllülük", *Afetlerle Kalkınma: Tecrübeler, Politikalar ve Beklentiler*, ed. Murad Tiryakioğlu, (Efil, Ankara: 2016), s. 366-368; Nazan Akman Pek, "Kentlerde Toplum Tabanlı Risk Değerlendirmesi için Örnek Bir Yöntem", *Şehir & Toplum*, Sayı: 10, (Nisan-Temmuz 2018), s. 111-113; Cevdet İşbitirici, Latif Erdoğan ve Kemal Bayram, "Yerel Afet Yönetiminde Kurumsal ve Toplumsal İşbirliği: Konya Örneği", *1. Disiplinlerarası Afet Yönetimi Çalışmaları*, ed. Zerrin Toprak Karaman, Oğuz Sancakdar ve Saadet İlkin Kaya, (Birleşik Matbaacılık, İzmir: 2017), s. 83; Murat Yaman ve Eray Acar, "Bütünleşik Afet Yönetimi Çerçevesinde Gönüllülük ve Sivil Toplum Katılımının Analizi", *Afet Yönetimi*, ed. Özgür Önder ve Murat Yaman, (Ekin Yayınevi, Bursa: 2017), s. 177-181.

9 Cenay Babaoğlu, "Afet Yönetimi Politikalarına Sivil Toplum Örgütlerinin Katılımı Sorunsalı", *Afet Yönetimi*, ed. Özgür Önder ve Murat Yaman, (Ekin Yayınevi, Bursa: 2017), s. 167; Yaman ve Acar, "Bütünleşik Afet Yönetimi Çerçevesinde Gönüllülük ve Sivil Toplum Katılımının Analizi", s. 179.

10 T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü Gönüllü Sivil Toplum, <https://gonullu.siviltoplum.gov.tr>, (Erişim tarihi: 29 Ocak 2024).

11 Lester M. Salamon ve Wojciech Sokolowski, "The Size and Composition of the European Third Sector", *The Third Sector as a Renewable Resource for Europe: Concepts, Impacts, Challenges and Opportunities*, ed. Lester M Salamon, Bernard Enjolras, Karl Henrik Sivesind ve Annette Zimmer, (Saint Philip Street Press, US: 2020), s. 55-56.

12 Sylvie Dumartin ve Sandrine Firquet, "1,3 Million d'associations: Des hôpitaux et Ehpad aux associations de parents d'élèves et aux clubs de gym", INSEE, 16 Mart 2022, <https://www.insee.fr/fr/statistiques/5365639#:text=Elles%20fonctionnent%20grâce%20à%202,000%20équivalents%20temps%20plein%20bénévoles>, (Erişim tarihi: 29 Ocak 2024).

13 "L'évolution de l'engagement bénévole associatif en France, de 2010 à 2019", France Bénévolat, (2019), https://www.francebenevolat.org/sites/default/files/DOCUMENTATION/ETUDE_Evol%20bénévolat%20associatif%20en%202019_DEF.pdf, (Erişim tarihi: 29 Ocak 2024).

spontane gelişen ve kuruluşlara üye olmadan yürütülen gönüllülük faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu da Fransa halkının yüzde 38,8'ine denk gelmektedir. Aynı şekilde 2019 verilerine göre gönüllülük faaliyetlerinin yüzde 30'u sosyal yardım ve yüzde 17'si gençlik eğitim faaliyetleri kapsamında yürütülmektedir. İtalya'da ise 2021 ISTAT rakamlarına göre 5,5 milyon kişi gönüllü faaliyetlerde bulunmuştur.¹⁴ Bu rakamlar Almanya'da 2019 verilerine göre 28,8 milyon kişi,¹⁵ İngiltere'de ise 2020-2021 verilerine göre¹⁶ tahminen 28 milyon kişi şeklinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla gönüllülük faaliyetlerinin ve sivil toplum faaliyetlerinde çalışan kişilerin sayısının hızla arttığı gözlenmektedir.

Gönüllülüğün yaygınlaştırılması yalnızca sivil toplumun gelişmesi için önemli değildir. Finansal açıdan bakıldığında gönüllülük faaliyetleri bir ülkenin gayrisafı milli hasılasının (GSMH) ortalama yüzde 8'ine hatta bazı ülkelerde yüzde 14'üne ulaşan bir ekonomik katkı sağlamaktadır. Aynı şekilde sivil toplum alanındaki emeğin çoğu gönüllü faaliyetlere dayanmakta ve gönüllü emeğinin aynı süre zarfı için normalde ödenecek olan maaş ile hesaplanması durumunda ulaşılan para sivil topluma aktarılan maddi bağışları aşmaktadır.¹⁷ Öte yandan sivil toplum ayağının desteklenmesi ve gönüllülük faaliyetlerinin teşviki Birleşmiş Milletler'in ele aldığı sürdürülebilir kalkınma başlığı kapsamında da değerlendirilmektedir. Bu kapsamda gönüllülüğe yönelik teşvik mekanizmalarının önerildiği ve faaliyetlerin

yaygınlaştırılmasına yönelik çabaların yoğunlaştığı görülmektedir.¹⁸

Gönüllülük; rızaya ve onaya dayanan, bir ev sahibi kurum bünyesinde gerçekleştirilen, ücret karşılığı olmayan, planlanmış ve belirli bir programa bağlanmış düzenli faaliyetler bütünüdür.

Gönüllülerin katılacakları faaliyetlere ilişkin ön bilgilendirmelerin yapılması, yürütülecek faaliyetler için gerekli eğitimleri almaları da sürecin selameti açısından önemlidir. Gönüllü faaliyetlere katılanların yeni konularda bilgi sahibi oldukları ve kendilerini sosyal alanlarda geliştirebildikleri gözlenmektedir. Yine bu faaliyetlere katılanların ilgili ev sahibi kuruluşları ve çalışmalarını tanıdıkları ayrıca toplumsal dayanışmanın arttığı söylenebilir. Genel itibarıyla gönüllülük konusundaki temel hususlar bu şekilde özetlenebilir. Türkiye açısından bakıldığında da gönüllü faaliyetleri tarihsel olarak yaygın, kurumsal açıdan ise gelişmeye müsait bir alandır. Bu kapsamda Türkiye'deki mevcut durumun incelenmesi yerinde olacaktır.

TÜRKİYE'DE GÖNÜLLÜLÜK

Türkiye'nin vakıf, hayrat ve imece kültürünün sivil alanda önemli bir mirası barındırdığı bilinmektedir. Osmanlı devletinin son iki yüz yıllık döneminde ise devletin içerisinde bulunduğu sorunlar sivil alanı da olumsuz etkilemiştir. Erken Cumhuriyet döneminde ise sivil alan kısıtlanırken kamusal alanın genişletildiği izlenmiştir. Kimi dönemlerde kısmi açılımlar kazanan sivil toplum,

14 "Uno Sguardo al Volontariato in Italia", Ayni Cooperazione, <https://www.aynicoooperazione.org/uno-sguardo-al-volontariato-in-italia>, (Erişim tarihi: 29 Ocak 2024).

15 *Freiwilliges Engagement in Deutschland*, (Freiwilligensurvey 2019).

16 "Community Life Survey 2020/21-Volunteering and Charitable Giving-Official Report", GOV.UK, 29 Temmuz 2021, <https://www.gov.uk/government/statistics/community-life-survey-202021-volunteering-and-charitable-giving>, (Erişim tarihi: 29 Ocak 2024).

17 Katerina Hadzi-Miceva, "Comparative Analysis of the European Legal Systems and Practices Regarding Volunteering", *The International Journal of Not-For-Profit Law*, Cilt: 9, Sayı: 3, (Temmuz 2007), s. 39.

18 Levent, Memiş, "Yerel Hizmetlerin Sunulmasında Gönüllülük", *Yerel Yönetimlerde Yenilikçi Yaklaşımlar*, 2. Baskı, ed. Levent Memiş, Oğuzhan Erdoğan ve Cenay Babaoğlu, (Orion Kitabevi, Ankara: 2022), s. 536.

özellikle 12 Eylül 1980 Darbesi'nin ardından sivil toplum faaliyetlerinin büyük oranda yasaklanması sebebiyle ciddi oranda küçülmüştür.

Türkiye'de gönüllülük kavramı; "insan ilişkilerinin temel bir ifadesi, insanların kendi toplumlarına dahil olma ve başkaları için önemli olduklarını hissetme ihtiyaçları ile ilgili ve gönüllü çalışmaya özgü sosyal ilişkiler bireyin ve toplumun refahı için kritik" olarak nitelenmiştir. Yine aynı niteliklerden hareketle gönüllülüğün kişilere "dayanışma, karşılıklı güven, aidiyet ve güçlenme gibi değerleri" aşıladığı ve yaşam kalitesine katkı sunduğundan bahsedilmiştir.¹⁹

Türkiye'de gönüllülük hakkındaki yasal düzenlemelere bakıldığında daha çok acil durum odaklı ya da zaruri ihtiyaçlara binaen gerekli bir hareket alanı şeklinde düzenlemeler görülmektedir. Ulusal düzeyde çıkarılmış bir gönüllülük kanunu bulunmamakla birlikte başka ülke örneklerinde olduğu gibi farklı yasal metinler içerisinde gönüllülükle ilgili düzenlemelere rastlamak mümkündür. Anayasa'da yer alan angarya yasağı bu kapsamda ele alınabilir. Ayrıca Anayasa'daki düşünce ve kanaat hakkı/özgürlüğü, düşünceyi açıklama ve yayma hakkı, toplantı hakkı, dernek (vakıf) kurma hakkı, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı gibi birtakım maddeler açısından da gönüllünün ve gönüllülük hakkının üst düzeyde bir alan kazanma kapasitesinin olduğu söylenebilir.²⁰ Aynı şekilde birincil veya ikincil mevzuattaki bazı düzenlemelerde "gönüllü" ve "gönüllülük" kavramları mevcuttur.

Gönüllülük kavramından itfaiye, belediye yönetmeliği gibi birtakım ikincil düzenlemelerde ve kalkınma planlarında bahsedilmektedir. Gönüllülükle ilgili olarak çıkarılan bazı yönetme-

liklere şunlar örnek olarak verilebilir: Belediye İtfaiye Yönetmeliği, İl Özel İdaresi ve Belediyelere Gönüllü Katılım Yönetmeliği, Orman Yangınlarıyla Mücadelede Görev Alan Gönüllüler Hakkında Yönetmelik, Çevre Denetimi Yönetmeliği, Fahri Trafik Müfettişliği Görev ve Çalışma Yönetmeliği, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Özürlülerin Bakımı, Rehabilitasyonu ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmelik, T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Dinlenme ve Bakımevleri (Huzurevleri) İşletme Yönetmeliği, Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği.

Afetlerle mücadele açısından Orman Yangınlarıyla Mücadelede Görev Yapan Gönüllüler Hakkında Yönetmelikte geçen gönüllü ifadesi de vurgulanmalıdır. Yönetmelik kapsamında gönüllü sadece bu spesifik işin kapsamı dahilinde "mesleği orman yangını söndürme işçiliği olmayan ve bu görevden dolayı maaş almayan, eğitim, beceri ve donanım olarak profesyonel yangın söndürme işçiliği imkan ve kabiliyetlerine sahip olan, orman yangını çıktığında kendi meşguliyetini bırakıp, emir komuta zinciri içinde yangına müdahale eden ve yangın sonrası kendi meşguliyetine dönen 18 yaşını bitirmiş kişi" olarak tanımlanmıştır. Burada da gönüllülere teorik ve uygulamalı olarak orman yangınlarıyla mücadele eğitimi verileceği, eğitim sonunda sınav yapılarak geçer not alan kişilerin gönüllü olmaya hak kazanacağı belirtilmiştir.²¹ Dolayısıyla yangınlarla mücadelede de gönüllü faaliyetlerden faydala-

19 "Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü Gönüllü Sivil Toplum".

20 "Atölye Raporu: Kamu-STK İşbirliği ve Türkiye'de Gönüllülük Süreçlerini Güçlendirilmesi Çalıştayı", Hazine ve Maliye Bakanlığı Merkezi Finans ve İhale Birimi, Sivil Toplum Sektörü ve Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, 17 Ekim 2019.

21 "Orman Yangınlarıyla Mücadelede Görev Yapan Gönüllüler Hakkında Yönetmelik", *Resmî Gazete*, 11 Eylül 2019, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/09/20190911-3.htm>, (Erişim tarihi: 29 Ocak 2024).

ılmaktadır. Aynı şekilde bütüncül afet yönetimi de gönüllülük önemli bir başlıktır.

TÜRKİYE'DE AFET YÖNETİMİNDE GÖNÜLLÜLÜK

Afet yönetimi açısından gönüllülük önemli bir kaynaktır. Bu nedenle küresel ölçekte de afet yönetiminin bir boyutunu gönüllü katılımı oluşturmakta ve gönüllüleri teşvik edici düzenlemeler yapılmaktadır. Birleşmiş Milletler Afet Risklerinin Azaltılması Hyogo Çerçeve Eylem Planı'nda afet yönetiminde gönüllülüğün önemli bir unsur olduğu ve teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Türkiye açısından da afetlerde gönüllü faaliyetlerden yararlanmak ve afet yönetiminde beşeri kapasiteyi artırmak adına doğrudan afet temelli olarak gönüllülük hizmetlerinin teşvik edildiği görülmektedir.

Türkiye mevzuatında ve yazınında özellikle sivil toplum örgütleri afetlerde bir iş birliği kaynağı olarak görülmekte ve bu kaynağın koordinasyonu ile afetlerle mücadele eğitimlerine katılmaları öncelikli bir tema olarak ele alınmaktadır. 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 depremlerinden sonra Sivil Savunma Kanunu'nda yapılan değişikliklerle önce sivil toplum katılımı ve gönüllülük ile ilgili düzenlemeler mevzuata yerleştirilmiş, ardından çıkarılan bir yönerge ile pek çok sivil toplum örgütü ile protokoller yapılarak gönüllülerin sisteme dahil olmaları sağlanmıştır.²²

5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile sivil toplum örgütlerine yönelik gelişmeler kamu tarafından da daha net olarak benimsenmiş, sivil toplum ve kamu örgütleri

arasındaki iş birliği ve koordinasyon için adımların atılması ve politikaların belirlenmesinde sivil toplum unsurlarının da desteğinin sağlanması hedeflenmiştir. Deprem Danışma Kurulu için öngörülen üç sivil toplum üyesi kararı da bu açıdan değerlendirilebilir. Öte yandan günümüzde STK'lar yalnızca afetler sonrasında acil müdahalelerde ya da iyileştirme faaliyetlerinde değil kapasite geliştirme, analiz, organizasyon ve entegrasyon süreçlerinde de yer almaktadır. Buradan hareketle son kurumsal ve yasal düzenlemelerde bu uluslararası gelişimler dikkate alınmış ve bu yönde düzenlemeler yapılmıştır.²³

GÖRSEL 1. AFAD BAŞKANLIĞI GÖNÜLLÜSÜ LOGOSU

Kaynak: AFAD

AFAD Başkanlığının merkez teşkilatında Farkındalık ve Gönüllülük Dairesi Başkanlığının kurulması, ayrıca Sivil Toplumla İlişkiler ve Akreditasyon Dairesi Başkanlığı bünyesinde STK'larla ilişkilerin kurumsallaştırılması bu anlamda dikkate değerdir. Bu kapsamdaki çalışmalardan bir diğeri 2018'de başlatılan ve 2019'da uygulamaya geçen AFAD Gönüllülük Projesi'dir. Proje kapsamında afetlerle mücadele süreçlerinde görev almak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin bilgileri bir havuzda toplanmakta, görev alanları belirlenmekte, verilen eğitimler yoluyla afetlere dair kapasitelerinin geliştirilmesi amaçlanmakta ve çalışmalara dair çabalar kaydedilmektedir.

22 Cenay Babaoğlu, "Afet Yönetimi Politikalarına Sivil Toplum Örgütlerinin Katılımı Sorunsalı", *Afet Yönetimi*, ed. Özgür Önder ve Murat Yaman, (Ekin, Bursa: 2017), s. 165-166.

23 Babaoğlu, "Afet Yönetimi Politikalarına Sivil Toplum Örgütlerinin Katılımı Sorunsalı", s. 166.

Ayrıca kendi isteğiyle sisteme kaydolun gönüllüler, toplumsal çıkarlar adına ve maddi karşılık beklemeden faydalı olma arzusuyla kendi yeteneklerini ve birikimlerini toplumun hizmetine sunmaktadır. Bu sayede daha dirençli bir toplum oluşturmak için gerekli beşeri sermayenin oluşturulması da hedeflenmektedir. Proje ile afet süreçlerinde gönüllü olarak yer almak isteyen gerçek ya da tüzel kişilere yönelik çeşitli eğitimler ile farklı seviyelerdeki görev tanımlamaları yapılmakta ve faaliyetlere katılımı bağlantılı olarak yetkinlikler ve roller değerlendirilmektedir.²⁴

Günümüzde STK'lar yalnızca afetler sonrasında acil müdahalelerde ya da iyileştirme faaliyetlerinde değil kapasite geliştirme, analiz, organizasyon ve entegrasyon süreçlerinde de yer almaktadır.

Proje kapsamında yer alan gönüllüler afet öncesi, sırası ve sonrasında arama kurtarma, barınma, sağlık, psikososyal, beslenme gibi gereken olan farklı alanlarda teknik bilgilerle eğitilerek afet süreçlerinde görev almaktadır. AFAD Gönüllülük Projesi ile ihtiyaç duyulduğunda hızlı ve esnek bir şekilde görev alabilecek gönüllülerin yetiştirilmesi ve sürece dahil olmalarının teşvik edilmesi amaçlanmaktadır. Faaliyetler ve tatbikatlar yoluyla yetiştirilen gönüllülerin afetlerde ortaya çıkan maddi ve manevi zararların azaltılmasına yardımcı olmaları beklenmektedir. Bu grupların yaygın etkisiyle birlikte daha geniş hizmet kapasitesinin oluşturulması ve toplumda gönüllülük bilincinin yaygınlaşmasına katkı sunulması hedeflenmektedir. Projeye 15 yaşını

dolduran Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı kişiler dahil olabilmektedir. Başvurular e-devlet portalı üzerinden yapılmaktadır. Bu kişilerin eğitim ve çalışma programlarına katılması ve ilgili programlara katılacak adayların sağlık ve seyahat durumlarının olası çalışmalara katılım için uygun olması ön şartlardandır.

AFAD Gönüllülük Sistemi üç aşamadan oluşmaktadır: Temel AFAD Gönüllüsü Eğitim Programı, Destek AFAD Gönüllüsü Eğitim Programı ve Uzman AFAD Gönüllüsü Eğitim Programı. Çevrim içi, yüz yüze ve saha eğitimlerinden oluşan modüllere katılan adaylar gereklilikleri sağladıkça üst seviye programa katılabilmektedir. Temel AFAD gönüllüsü; gönüllülük sistemine ve afet yönetimine dair kavramsal bilgi sahibi olmuş, yangın, tahliye ve ilk yardım konularında farkındalığa erişmiş kişidir. Bu gruba yönelik eğitimler çevrim içi olarak yapılmaktadır. Destek AFAD gönüllüsü; arama kurtarmadan sosyal yardımlara, yangın veya diğer acil durumlardan ilk yardıma farklı başlıklarda eğitimler almış, afet ve acil durum süreçlerinde profesyonellere yardımcı olabilecek donanıma sahip, AFAD il müdürlüklerince gerçekleştirilen yüz yüze eğitimleri başarıyla tamamlamış 18 yaşını doldurmuş gönüllüdür. Uzman AFAD gönüllüsü ise ihtiyaç duyulan bir uzmanlık alanında profesyonel bilgi sahibi olan ve AFAD gönüllüsü olarak süreçlerde yer almak isteyen 18 yaşını doldurmuş kişidir. Bunlar duruma göre iletişim uzmanı, psikiyatri, psikoloji ve tercümanlık gibi teknik bilgiye dayalı uzmanlık alanlarından birine sahip kişiler olabilir.²⁵

Gönüllülerin sunduğu hizmetlerde teknik bilgiye sahiplik dikkate alınması gereken bir unsurdur. Türkiye'de AFAD Gönüllü Sistemi içerisindeki eğitimler, saha eğitimleri ve performans

24 Memiş, "Yerel Hizmetlerin Sunulmasında Gönüllülük", s. 551-552; "AFAD Gönüllülük Sistemi", AFAD, 4 Nisan 2023, <https://gonullu.afad.gov.tr>, (Erişim tarihi: 29 Ocak 2024).

25 Memiş, "Yerel Hizmetlerin Sunulmasında Gönüllülük", s. 551-552; "AFAD Gönüllülük Sistemi".

değerlendirmeleri bu açıdan önemlidir. Çünkü kurum çalışanlarının faaliyetlerindeki başarı oranı ile gönüllülerin çalışmalarındaki başarı oranı farklılaşabilmektedir. Bu nedenle teknik bilginin sunulması ve düzenli olarak tazelenmesi gönüllü faaliyetlerinin başarısı için ön kriterdir.²⁶

AFAD Gönüllülük Sistemi içerisinde yer alan gönüllüler, il gönüllü koordinatörleri tarafından takip edilmekte ve ihtiyaç duyulduğunda gönüllünün müsaitlik durumuna göre destek talebinde bulunulabilmektedir. Gönüllünün talebi, onayı, yetkinliği ve ihtiyaçlar doğrultusunda süreç işlemektedir. Bu gönüllülerden görev alanlar afet ya da acil durum süreçlerinde AFAD çalışanlarının koordinasyonunda faaliyet yürütmektedir. AFAD çalışanları ve gönüllüler birbirlerinin ikamesi ya da rakibi olmayıp tamamlayıcıdır. Sistemdeki temel ilke gönüllülük faaliyetlerinin iş birliği, dayanışma ve paylaşım içerisinde gerçekleştirilmesidir. Ayrıca yaşama hakkı önceliği, ayrımcılık yasağı, hesap verebilirlik ve kişisel veri hakkı ilkeleri öncelikler arasında sıralanmıştır.

AFAD'ın gönüllü faaliyetler kapsamında yürüttüğü bir diğer çalışma Afet Yönetimi ve Karar Destek Sistemi (AYDES) kapsamındaki kitle kaynak uygulamasıdır. AYDES Kitle Kaynak, gönüllülerin sistematik biçimde afet yönetim sistemine veri sağlamasını öngören bir modüldür. Afet yönetimi açısından afet öncesinde ve sonrasında uydu ve hava fotoğrafları üzerinden yapılan değerlendirmeler, hasar tespiti ya da analizler için önemli birer kaynaktır. Ancak bazı durumlarda bu değerlendirmelerin insan eliyle doğrulanması gerekebilmektedir. Ya da farklı kaynaklardan gelecek yeni görüntüler bu değerlendirmelerin daha sağlıklı hale gelmesine katkı sunabilmektedir. AYDES Kitle Kaynak bu

kapsamda geliştirilmiş bir proje olup, gönüllüler eliyle sunulan görüntüler sayesinde hasar analizleri, arama kurtarma faaliyetleri, güncel ulaşım kapasitesi, envanter tespiti gibi başlıklarda daha iyi sonuçlar elde edilebilmektedir. AYDES Kitle Kaynak ile gönüllülerin kullandığı kameralar ya da mobil cihazlar bir tür veri kaynağı haline gelmekte ve gönüllülerin ya da ilgili uzmanların sağladığı veriler sayesinde daha başarılı uygulamalar geliştirilmektedir.

SONUÇ

Günümüz dünyasında afet yönetimi bütünlük bir bakış açısıyla ele alınmakta; afet öncesi, sırası ve sonrası için farklı planlamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca bu bütünlük yapı aynı zamanda tüm kaynakların etkin bir organizasyonunu da gerektirmektedir. Burada sivil unsurların sistem içerisinde yer alması kaynak etkinliğini sağlamak adına gereklidir.

1999 Marmara Depremi sonrasında Sivil Savunma Kanunu'nda yapılan değişikliklerle önce sivil toplum katılımı ve gönüllülük ile ilgili düzenlemeler mevzuata yerleştirilmiş, ardından çıkarılan bir yönerge ile pek çok sivil toplum örgütü ile protokoller yapılarak STK'ların sisteme dahil olmaları sağlanmıştır. 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile STK'lara yönelik gelişmeler kamu tarafından da daha net olarak benimsenmiş, sivil toplum ve kamu örgütleri arasındaki iş birliği ve koordinasyon için adımların atılması, politikaların belirlenmesinde sivil toplum unsurlarının da desteğinin sağlanması hedeflenmiştir. Bu amaçla oluşturulan Farkındalık ve Gönüllülük ile Sivil Toplumla İlişkiler ve Akreditasyon daire başkanlıkları bu görevi ifa etmektedir. Bu yapıların ve anlayış değişikliğinin somut çıktıkları Van, İzmir ve Elazığ depremlerinde tecrübe edilmiştir. Kahramanmaraş depremlerinde

26 Belgin Uçar Kocaoğlu ve Ezgi Seçkiner Bingöl, "Belediye Hizmetlerinde Gönüllü Katılım: Konya Örneği", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 29, (2015), s. 59.

ri sonrasında ise sivil toplum unsurlarının azami desteğinin sahada yer aldığı görülmüştür.

16 Şubat 2023 tarihli AFAD duyurusuna göre Kahramanmaraş depremleri sonrasında sahada toplam 264 bin 389 kişi görev yapmıştır. Bunların arasında Emniyet, Jandarma, Milli Savunma Bakanlığı, Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi (UMKE), ambulans ekipleri, yerel güvenlik, yerel destek ekipleri olduğu gibi 9 bin 908 AFAD gönüllüsü yer almıştır. STK'ların profesyonel ekiplerinin ise 35 bin 495 arama kurtarma personeli arasında sayıldığı görülmektedir. Profesyonel bazda 108 STK'nın bölgedeki destek faaliyetlerine katıldığı belirtilmiştir. Bunun dışında irili ufaklı yüzlerce STK da bölgede farklı faaliyetlere destek vermiştir. STK'ların bünyesinde gönüllü faaliyet yürütenlerin sayısı ise on binlerle ifade edilmektedir. Dolayısıyla sahada ciddi bir sivil toplum üyesi ve gönüllünün olduğu söylenebilir.

1999 Marmara Depremi sonrasında tarihi birikiminden tazelenerek yenilenen gönüllülük müessesesinin kurumsallaşması adına AFAD Gönüllülük Projesi önemlidir. Bu süreçte uzaktan eğitimlerin verilmesi kitlesel genişlemeleri mümkün kılmaktadır. 2019'un "Gönüllülük Yılı" ilan edilmesi de bu sürecin bir çıktısıdır. Öte yandan farklı ülke örneklerinde görülen bir gönüllülük kanununun da çerçeveyi çizme anlamında fayda sağlayacağı düşünülebilir. Ancak bu hususu değerlendirirken tekil bir bakış açısının ve zihin dünyası olarak farklılıkların bulunduğu Batı dünyasından beslenen bir kurumsallaşmanın yeterli olmayacağı unutulmamalıdır. Gönüllülükte görünürlüğün esas olduğu bir düşünce sistematığının hayır işlerinde görünmezliğin esas olduğu bir medeniyete uyarlanması için de çabalanmalıdır. Kahramanmaraş depremleri sonrasında bölgeye akın eden isimsiz pek çok gönüllünün bu anlayışla hareket ettikleri dikkate alındığında bu şerh daha net ortaya çıkmaktadır.

Ancak kayıtların tutulması ve takip edilmesi de veri temelli afet yönetimi açısından önceliklidir.

Depremler sonrasında yaşanan hassasiyet tazelenmesiyle birlikte depremler öncesinde 624 bin olan AFAD gönüllüsü sayısının depremlerden sonra 1 milyon 390 bine ulaşması da bunu göstermektedir. Öte yandan AYDES Kitle Kaynak sisteminin yaygınlaşması da afet sırası ve sonrası için önemli bir kazanım olacaktır. Kitle kaynak uygulamalarının gücü kitlenin gücünden gelmektedir. Buna binaen farklı bir modelleme ile bu kaynağı genişletecek ve etkinleştirecek bir gönüllülük yapısı, sistemin işlerliği için daha faydalı olacaktır.

Hem merkezi düzeyde örneğin Afet ve Acil Durum Kurulu içerisinde hem de İl Afet ve Acil Durum Müdürlüklerinde sivil toplum unsurlarının da süreçlere dahil edilmesi olası afet senaryolarında riskleri minimize edecek bir yaklaşımdır. Türk Kızılay muhakkak ki tarihsel kökenleri, kurumsal geçmişi ve kapasitesiyle öncelikli bir sivil yapıdır ancak tekil olarak tüm sivil alanı temsil etmesi günümüz dünyasında mümkün değildir. Dolayısıyla afet yönetiminde önemli bir gereklilik; resmi ve sivil tüm kaynakların etkin bir şekilde hazır tutulduğu ve hızlı müdahale için bu kaynakların etkin kullanıldığı bir yapıdır.

Kahramanmaraş depremlerinde devletin müdahalelerinin yanında sivil toplum unsurlarının destekleri de önemli katkılar sunmuştur. Bu alanda AFAD'ın koordinatör rolünün tanındığı gözlenmiştir. Öte yandan geniş mücadele alanı içerisinde sivil unsurların esnek yapılarından daha fazla fayda sağlanacak organizasyonların daha etkin bir müdahaleyi sağlayabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda hem sivil alanı sivil niteliklerinden uzaklaştırmayacak hem de sivil alanı koordinasyon çemberinden çıkarmayacak tanımlamalar, gelecekteki ihtiyaç durumlarında müdahale kapasitesini artıracaktır.

AFET YÖNETİMİ VE GÖNÜLLÜLÜK

CENAY BABAOĞLU

SETA | ANALİZ

6 Şubat Kahramanmaraş depremleri, afetlerle mücadelede sürekli yeni arayışlar geliştirilmesi gereğini bir kez daha ortaya koymuştur. Türkiye'nin de benimsediği bütünleşik afet yönetimi yalnızca bir sistem değil, sürekli yenilenmeyi önceleyen bütüncül bir anlayıştır. Bu anlayışın bir yansıması da ülkedeki tüm kaynakların afet yönetimi bağlamında hazır olması ve ihtiyaç olduğunda harekete geçebilmesidir. Bu açıdan afet yönetimine sivil aktörlerin katkıları da önemli bir başlıktır.

Bu analizde dünyada gelişen gönüllülük anlayışına paralel olarak, afet yönetiminde gönüllü faaliyetlerin katkıları üzerinde durulmaktadır. Afetlerde gönüllülük çalışmaları ve Türkiye açısından güncel gelişmeler ele alınmaktadır. Bu kapsamda yürütülen projeler ve sivil toplum unsurların afet yönetimine katkıları incelenmektedir.

www.setav.org

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL